

Miért tanítok Kleininger Tamás 6. osztályos földrajzkönyvéből?

Iskolám, ahol biológiát és földrajzot tanítok, igazi nagyvárosi, lakótelepi, Clasp elemekből épült általános iskola. Hét évvel ezelőtt, azzal a szándékkal jelentkeztünk egy új rendszerű kísérleti programba, hogy megpróbáljunk a sivár, ingerszegény környezetben felnövő, tévéműsorokon és videofilmeken nevelődő gyermekeknek olyan plusz ismeretet adni, amely élményszerűvé teszi a tanulást, melynek segítségével ismereteiket komplex módon tudják elsajátítani és alkalmazni. Így kerültünk kapcsolatba kísérletvezetőnkkel, Fürstné dr. Kólyi Erzsébettel, illetve a kísérletben részt vevő más általános iskolákkal, valamint az ezekben dolgozó pedagógusokkal, sőt némely esetben tankönyvírókkal is. Így Kleininger Tamással is, aki szintén gyakorló pedagógus Győrben. Kleininger tankönyvét a kísérleti program során ismertem meg.

A címben feltett kérdésre kétféle válasz is lehetséges:

1. A szóban forgó mű az alternatív program minisztérium által elfogadott, engedélyezett tankönyve. Az első években jegyzetként, fekete-fehér formában, laponként fénymásolva tanítottam belőle. Ekkor még igen nehéz volt a tanulók érdeklődését felkelteni a mű iránt, bár az érdeklődőbb gyerekek már felfedezték maguknak a benne rejlő hatalmas (néha túlságosan is maximalista igényű) tényanyag egy-egy érdekesebb részletét. Számomra külön érdekességet és izgalmat jelentett, amikor egy év elteltével, gyakorlati tapasztalatai összegzésével, véleményével a pedagógus is hozzájárulhatott a tankönyv, illetve a program sikeréhez. Később a könyv Afrikáról szóló fejezete – kissé bővített terjedelemben, de még mindig fekete-fehér formában – a Magyar Kémikusok Egyesülete segítségével külön kötetként is megjelent. 1995-ben a Konsept Kiadó gondozásában megjelentetett földrajz tankönyv már színes kiállítású, minden iskolatípushoz használható taneszköz, melyhez munkafüzet is tartozik.

2. Az alternatív program tanítása közben felismertem a szóban forgó tankönyv egyéb előnyeit is, melyekért szívesen használom azt ma is:

– A tankönyv megjelenése esztétikus, szépek, színesek a képei, ábrái. Részletes ismereteket tartalmaz, ugyanakkor a vastag betűvel kiemelt fontos, megtanulandó részek könnyen áttekinthetővé teszik. Leckevégi kérdései tömörek, lényeglátóak.

– Valamennyi világgrész esetében külön olvasmányként szerepelnek az adott terület felfedezéséről, magyar vonatkozásairól szóló adatok.

– Az egyes országok esetében a konkrét földrajzi tényanyagon kívül bemutatja az adott országot:

- államformáját, hivatalos, teljes nevét;
- területének nagyságát, lakosságának számát;
- lakosainak nemzetiségi eloszlását;
- pénzt, zászlóját;
- rövid történelmi áttekintését;
- jellegzetes életmódját, szokásait;
- különböző látnivalóit, érdekességeit.

Mindezekkel megint csak a gyerekek fantáziáját, érdeklődését igyekszik megragadni, ami által élményszerűbb, sőt eredményesebb lesz a tanulás e tankönyv segítségével. Ezen kívül olyan ismeretek is szerepelnek benne, amelyek a mai világban a gyerekek számára már természetesekek, vagy felnőtt korukban hozzátartoznak majd az általános műveltséghez (az egyes országok pénzneme, államformája, zászlója stb.).

Számomra a tankönyv jelentős előnye továbbá, hogy már-már maximalista igényű tananyagával, komplexitásával széles körű módszertani, szakmai szabadságot ad a tanárnak, aki az osztály tudását, képességeit, ismereteit, érdeklődési körét felmérve határozhatja meg, hogy a tankönyv által kínált választékból mit és milyen mélységben dolgoz fel az órán. Ha az osztály összetétele megengedi akkor az egyes leckék teljes mélységükben is áttekinthetők. Az érdeklődő gyerekek sok előismeretet hoznak magukkal, s ennek köszönhetően rengeteg dolgot meg lehet velük beszélni. Ha viszont az osztály összetétele, érdeklődése, tudása gyengébb, akkor a NAT alapján – annak fejlesztési követelményeit és a minimális teljesítményre vonatkozó előírásait figyelembe véve – válogatok a megtanulandó anyagrészek között. Lesznek országok, amelyeket kihagyok, vagy csak az iskolában dolgozzuk fel a vele kapcsolatos fontosabb tényanyagot és az egyes kiemelt részeket. Lesznek olyan országok, amelyeket viszont a világgazdaságban betöltött szerepük miatt részletesen megtanulunk. A kimaradó részek az érdeklődőbb gyerekek számára feladhatók szorgalmi feladatként. Ennek elvégzését minden esetben értékelem, jutalmazom.

Természetesen közbülső megoldások is léteznek, így azonos tananyag esetében is különbözhetnek egymástól az egyes földrajzórák. Ezért könnyebb és élményekben gazdagabb számomra és a tanulók számára is egy több ismeretet tartalmazó könyvből tanítani, mivel én szabom meg az elsajátítandó anyag mennyiségét. A módszertani felelősség viszont ugyanekkor nagyobb, különösen mert a nyolcadik évfolyam végén a gyerekek vizsgát tesznek az elsajátított tananyagból.

Végül néhány szót a tankönyvhöz kapcsolódó munkafüzetéről. A hagyományos munkafüzeti feladatok vaktérképes formáját megtartva, újszerű feladatokkal is találkozhatunk:

- Igaz-hamis állítások keresése.
- Melyik országra illik a mondat?
- Melyik országban található?
- Helyes sorrend keresése stb.

Ami a tankönyv hibájául róható fel, az – az egyes képek feliratának hibás szedésén túl – az éghajlati övezetek, övek kissé zavaros megfogalmazása. A második, átdolgozott kiadásban ez a rész – a tankönyv írójának ígérete szerint – már módosított formában jelenik meg.

Most pedig következzenek egy óra vázlat!

Az óra témája: Közép-Amerika (tankönyv: 77–79. p.)

Az óra menete

1. Rendtartó intézkedések

2. Bemelegítő feladatok:

a) Játék a térképen – utazás

Budapest – Frankfurt

Budapest – London

Budapest – New York

Budapest – New Orleans

Budapest – Mexikóváros

b) Amerika felosztása, területe

c) Adatok: Kanada, USA

terület, lakosság, zászló, pénznem, főváros

Fokhálózat segítségével városok meghatározása a munkafüzetben

A jó megoldást piros ponttal értékeljük

Osztálymunka

Osztálymunka

3. Számonkérés:

a) – Keress összefüggést Mexikóban az éghajlat és a mezőgazdaság között!

– Mexikó őslakói, bevándorlói

– USA nyugati partvidéke

városok, iparágak

Első felelő: applikáció magasság szerint – mezőgazdasági termények szóban térképen

b) – Mexikó határai, tájai – Ásványkincsei, iparágai – USA déli iparvidéke – Lemeztektonika	Második felelő: térképen
Az osztály feladata a számonkérés alatt: – Közép-Amerika részei – Keress összefüggést Közép-Amerika országainak természeti adottságai és a két táblai rajz között!	Táblai rajz magyarázatának kiegészítése Önálló munka Tankönyv – térkép
4. <i>Motiváció és az osztály munkájának értékelése</i> – Közép-Amerika részei – A tengerszint feletti magassággal változik a növényzet – Kontinensvándorlás – lemeztektonika Közép-Amerikában – Természeti katasztrófák Mont Pelée A világ száz csodája Panama-csatorna – Miért vörös színű a talaj a csatorna mentén?	munkafüzet 27/1, applikáció Tankönyv megfelelő része Tankönyv és térkép Problémafelvetés Szemelvény Minden padban 1–1 könyv Kép, szemelvény Gondolkodtató, problémafelvető kérdés
5. <i>Éghajlat – Növényzet</i> Természetes növénytakaró, állatvilág	Diaképek felismerése
6. <i>Lakossága</i> – őslakók – gyarmatosítók – keverék népek	munkafüzet 5. feladat Előzetes ismeretek felhasználása
7. <i>Országai és fővárosai</i> Miközben a tanulók dolgoznak, a latin-amerikai zene szól – <i>Szárazföldi országok</i> közös jellemzők keresése banán, kávé; „Banánköztársaságok” – <i>Szigetvilág országai</i> Kuba – gazdasági blokádnak Miben nyilvánultak meg ennek hátrányai?	Önálló munka munkafüzet 2f – térkép Applikáció: országnév – zászló Tankönyv – önálló munka Fogalom magyarázata Előzetes ismeretek felelevenítése
Milyen terményekkel tudna a világkereskedelemben bekapcsolódni – cukornád, dohány, rum, kőolaj?	Önálló munka – tankönyv Szemelvények gyűjtése
További országok: Haiti, Dominika, Jamaica, Puerto Rico, Bahama-szigetek Érdeklődés: Bermuda-háromszög rejtélye	Kiselőadások Kiselőadás – írásvetítő
8. <i>Összefoglalás</i> Hol járunk? Melyik országban?	munkafüzet 3. feladat A tankönyv kérdései Diaképek Zene.

Lovizer Ferencné